

La cohesió necessària i altres factors culturals en una societat avançada

VICENT SOS MUÑOZ Vicepresident de Netik Llc i soci de l'ACV Tirant lo Blanc

4 de novembre de 2008, més de cent mil persones es congregaven, en una nit excepcionalment càlida, al parc Grant de Chicago per assistir al discurs de Barack H. Obama, president electe pel Partit Demòcrata després de huit anys de republicanisme a la Casa Blanca. Poc abans, des del bonic i exclusiu hotel Biltmore, a Arizona, el senador John McCain havia fet el seu discurs de concessió, el qual el certificava com a indiscutible i amarg perdedor d'una molt dura

contesa electoral, en un temps particularment difícil per als Estats Units.

El diari *The Guardian* de Londres es va fer eco del discurs de McCain i el va qualificar de generós, cortés, digne i, sobretot, patriota. En això va coincidir amb *The Wall Street Journal*, un diari diametralment oposat quant a ideologia.

I és que John McCain, per damunt de la mera cortesia i d'un digne saber perdre,

va dir: "Aquests són temps difícils per al nostre país. I jo em comprometo aquesta nit a fer tot allò que estiga a les meues mans per ajudar [Obama] que ens lidere davant els desafiaments a què ens enfrontem".

McCain afegeix explícitament que comparteix amb Obama "l'estima per aquest país i per tots els seus ciutadans, tant si m'han donat suport a mi o ho han fet al senador Obama. Desitge que Déu assis-

tisca l'home que ha sigut el meu oponent i que ara serà el meu president. Demane als americans [...] que no es desesperen en les circumstàncies actuals, sinó que creguen sempre en la promesa i la grandesa d'aquest país, perquè ací res no és impossible.” (CNN, 2008)¹

Les diferències entre els dos candidats, ferotgement exposades durant la campanya electoral, han deixat pas a un substrat compartit, una sèrie de valors i referents assumits, que són en bona mesura indiscutibles i que serveixen en moments clau com a refugi, per a una entesa bàsica de principis.

L'alta categoria moral que s'atribueix a aquests principis els confereix sostenibilitat

al llarg del temps i independència —en general— de la mera voluntat dels individus que ostenten posicions de poder. La manifestació d'aquests principis als Estats Units pot semblar un poc exagerada per al gust de molts amb, potser, preferències més sòbries en l'expressió. Tot i això, difícilment es pot deixar d'apreciar el caràcter aglutinador i l'estabilitat a llarg termini que aquest tipus de principis compartits poden donar a una societat.

Indústria tradicional, valor afegit i innovació

L'any 1993, quan una crisi similar a la que patim hui en dia va posar en entredit el model econòmic basat en la indústria tradicional valenciana, es van dur a terme

una sèrie de debats entre economistes i polítics valencians, per tal de dilucidar quin seria el model que superaria la crisi i definiria l'economia valenciana per a la següent dècada.

En determinats cercles es considerava superada l'època industrial basada en la indústria emprenedora, local i tradicional. També es prenien com a models societats com Califòrnia i Florida. La primera, avantguardista, amb una gran capacitat d'innovació basada en el coneixement i activitats d'alt valor afegit; la segona, fonamentada en un model de serveis turístics i d'explotació del territori a base de construcció residencial —segon habitatge i allotjaments per a retirats— i infraestructura de suport al turisme.

¹ CNN. (4/11/2008). Citació extreta el 5/12/2008 de <http://edition.cnn.com/2008/POLITICS/11/04/mccain.transcript/>

Amb la perspectiva que dóna el temps, es pot apreciar que València s'ha anat assemblant al model de Florida, tot i que amb importants matisos: bona part de la indústria tradicional valenciana ha sigut capaç de reinventar-se i continuar competint amb èxit dins de sectors com el taulell o la distribució alimentària. És important, doncs, reconèixer el paper cabdal de la nostra indústria tradicional; no subestimar-la i aprendre de les seues receptes d'èxit. Empreses com Mercadona, amb una gestió i coneixement exquisits del consumidor i una integració innovadora de la cadena de subministrament, han sigut capaces de créixer sostingudament i posicionar-se amb solvència en un sector competitiu, madur i complex.

En una societat tant diversa com la valenciana, aquesta innovació es pot donar d'una manera aïllada, anecdòtica i disgregada o amb una certa coherència estratègica. Alhora, la sostenibilitat d'aquesta innovació estarà determinada pel grau del seu valor afegit i per la capacitat d'acumular coneixe-

ment dins del teixit social i econòmic.

Cal preguntar-se, per tant, si és possible traslladar els models d'èxit d'entitats concretes i generalitzar-los a una societat que aspira a estar entre les primeres regions d'Europa i del món, tal com ho estan Califòrnia, Baviera o Israel.

Si mirem cap a Silicon Valley (Califòrnia) com a societat paradigmàtica, capaç de reinventar-se i atraure talent a nivell mundial, amb una alta qualitat de vida i una identitat pròpia i diferenciada, hi ha una sèrie de factors d'èxit que William F. Miller², de la Universitat de Stanford ha identificat i que estan resumits en la taula 1.

Al meu parer, hi ha dos factors destacables per la seua particular rellevància en el cas valencià: (1) la necessària dinàmica social quant a la col·laboració entre empreses, institucions governamentals i altres agents socials i (2) un sistema empresarial obert, amb porositat en les

fronteres entre empreses, emprenedors i institucions locals, emmarcat en un sistema de xarxa social.

Tot reconeixent la diversitat i la diferència i malgrat les discrepàncies i els enfrontaments —tant actuals com històrics— dins la societat valenciana, cal posar unes bases sostenibles que ajuden a teixir aquestes complicitats entre els diferents actors socials i econòmics de la nostra terra.

Un punt de vista basat en l'experiència personal

En els últims anys, m'he trobat personalment amb molts valencians (empresaris, estudiants i emprenedors) en llocs com Xangai, Ciutat del Cap, Nova York, Londres, etc. De vegades, hi havia la complicitat o, almenys, la cordialitat del substrat comú. En altres ocasions, els conflictes subjacents de la nostra societat —sobretot pel que fa a conflictes identitaris no resolts— fan que manquen punts comuns

² Miller, W. F. (2000). *The "Habitat" for Entrepreneurship*. Palo Alto: Stanford Project on Regions of Innovation and Entrepreneurship.

de trobada, senzills i assumibles per tots els valencians pel simple fet de ser-ho.

Aquesta és una característica que es manifesta en diversos nivells: per una banda, la manca d'unitat en uns principis bàsics es transmet a l'exterior com una feblesa, moltes vegades no explícita, però no obstant això subjacent.

Després d'haver viscut durant molts anys a Anglaterra i als Estats Units i haver fet llargues estades professionals als cinc continents, tinc la impressió que València té una oportunitat davant seu per a enfortir la capacitat innovadora i millorar el seu posicionament com a regió de referència en l'àmbit europeu i mundial. El

lideratge coherent, de què parlàvem abans com a necessari per a la innovació sostinguda, es troba actualment excessivament fragmentat. Els partidismes — tan importants en ocasions— han d'esdevindre secundaris a l'hora d'afrontar, definir i projectar un model de societat cohesionat.

Aquest lideratge ha de vindre necessàriament des del poder polític, ja que és aquest el que té la legitimitat i la visibilitat social. La complicitat amb els agents socials i econòmics és sense cap mena de dubte un factor crucial: les diferents sensibilitats i faccions del poder polític no se sentiran legitimades per a recolzar posicionaments cohesionats sense una clara demanda social.

En aquests moments de canvi i incertesa econòmica, la societat valenciana ha de buscar fórmules per a reinventar-se i veure l'oportunitat que tenim davant per a redefinir el nostre model de creixement. Les dificultats que València pugua experimentar no seran principalment tècniques, en tant que la massa crítica empresarial, de capital i de coneixement existeix i és madura. El repte a què ens enfrontem és més de fons, ja que passa per canviar hàbits d'enfrontament i recels innecessaris que llasten la societat de manera intangible, però no per això menys real.

És per això que vull incidir en la necessitat d'un canvi paradigmàtic en les relacions i complicitats dins de la nostra

TAULA 1:
CARACTERÍSTIQUES D'UNA SOCIETAT INNOVADORA I EMPRENEDORA

[Miller, 2000]

- ▶ **Concentració de coneixement com a camí cap a la generació d'ocupació d'alta qualitat:** cal una interacció dinàmica entre la creació de coneixement i la seua explotació empresarial.
- ▶ **Una gran força de treball mòbil** contribueix a l'aprenentatge col·lectiu en la comunitat. Encara que no es permet la transferència de secrets comercials, professionals i empleats comparteixen coneixement tàcit quan passen d'una empresa a una altra.
- ▶ **Presència d'institucions de recerca i universitats que interactuen eficaçment amb la indústria.**
- ▶ **Acceptació de la diversitat i la joventut.** Silicon Valley compta amb un gran nombre de joves empresaris i de molts empresaris immigrants.
- ▶ **Presència de recursos humans d'alta qualitat.** Com a conseqüència de la necessària concentració del coneixement, una regió no pot servir una economia del coneixement i avançar cap a l'alt valor afegit sense mà d'obra d'alta qualitat. Per aquesta raó, cada regió hauria de fer especial èmfasi en l'educació i la formació.
- ▶ **Un clima empresarial que premie la presa de riscos i no castigue el fracàs benintencionat.**
- ▶ **Presència d'un sector de capital risc familiar amb la innovació.** En les empreses innovadores, els principals actius són les idees, els recursos humans i el coneixement de la tecnologia i els mercats.
- ▶ **Alta qualitat de vida.** Els treballadors altament qualificats són sol·licitats arreu del món i tenen oportunitats i opcions sobre el lloc on treballar. Aquests treballadors poden anar on vulguen però, lògicament, busquen una alta qualitat de vida, bones escoles per als seus fills, un bon sistema sanitari, recreació i alta qualitat en l'habitatge i l'entorn.
- ▶ **Un entorn empresarial obert,** amb porositat de les fronteres entre les empreses, els emprenedors i les institucions locals, en un sistema de xarxa social.
- ▶ **La dinàmica social quant a la col·laboració entre empreses, institucions governamentals i altres agents socials.**

societat. València té en l'actualitat l'oportunitat d'esdevindre una societat amb uns principis bàsics assumits per tots els agents socials i aquesta cohesió és una font de fortlesa que no s'ha de subestimar. Només cal mirar com es comporten altres societats que han tingut al llarg del temps un èxit notable i que han creat un entorn social d'alta qualitat per als seus ciutadans.

València ha evolucionat moltíssim en els últims anys. Hem millorat notablement en qualitat de vida, projecció internacional i capacitat empresarial. Si a aquest esperit innegable de superació, sumem una acció coordinada entre els agents econòmics i polítics i afegim les sinergies

d'una major cohesió social, la potencialitat de la nostra terra, en la meua opinió, és molt elevada i pense que no podem desapropiar aquesta oportunitat, per nosaltres i per les generacions de valencians que vindran.

L'oportunitat per a millorar està davant de nosaltres i ens cal una unitat de principis que aplegue un espectre polític ample, els sectors empresarials propis i els agents socials que volen situar València en primera línia, en primera plana. Potser ens cal prendre nota de certs aspectes positius del patriotisme cohesionador americà, dels models econòmics basats en la innovació d'alt valor afegit de Califòrnia, del respecte per la tradició i la cerca de la modernitat bava-

reses, de l'esforç concertat entre els poders polítics, econòmics i socials dels clústers econòmics israelians.

Aquestes societats tenen en comú el consens a l'hora de compartir certs principis i objectius i un lideratge, polític, econòmic i social, que sap deixar de banda en determinades qüestions claus, els interessos exclusivament propis pels del bé general a llarg termini. Això ha redundat en un benefici innegable quant a qualitat de vida, benestar econòmic, estabilitat social i orgull propi. Als valencians, ens cal innovar socialment i trobar formes d'entesa per a avançar sòlidament en aquesta direcció.

Parafrasejant Obama, «Sí, podem.»